ARITHMETIKA HORVATSZKA

ARITHMETIKA
HORVATSZKA,
Koju
Za Obchinszku vszega Orszaga haszen, y potrebochu z-vnogemi izebranemi Példami obilnò iztolnachil, y na szvetlo dál je:
MIHALY SILLOBOD,
Drugàch
BOLSSICH,
MARTINSZKE VESZI PLEBANUS.

ZAGRABIÆ,
Typis Antoni Reiner, Inclyti Regni Croatiæ Typographi Privilegiati. Anno 1758.

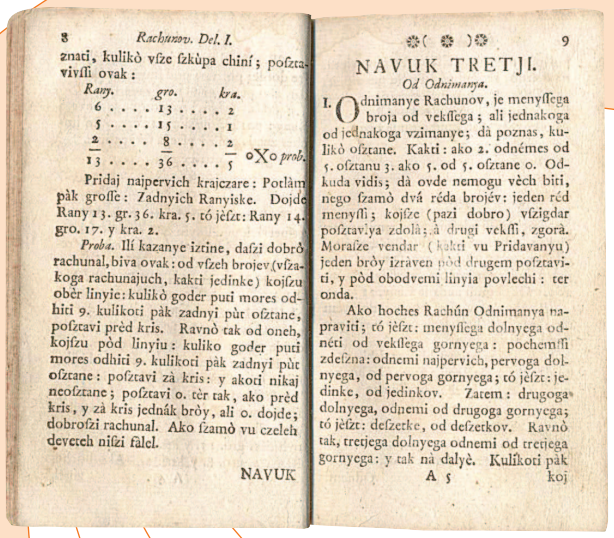

8 Rachunov. Del. I.

znati, kulikò vsze szkùpa chiní; poszztavivszli ovak:

Rany.	gro.	kra.
6	13	2
5	15	1
2	8	2
13	36	5

o X o *prob.*

Pridaj najpervich kraiczare: Potlàm pàk grosse: Zadnyich Ranyiske. Dojde Rany 13. gr. 36. kra. 5. tó jèszt: Rany 14. gro. 17. y kra. 2.

Proba. Ilí kazanye iztine, daszi dobrò rachunal, biva ovak: od vszeh brojev (vszakoga rachunajuch, kakti jedinke) kojszu obèr linyie: kulikò goder puti mores odhiti 9. kulikoti pàk zadnyi pùt ostane, poszztavi prèd kris. Ravnò tak od oneh, kojszu pòd linyiu: kuliko goder puti mores odhiti 9. kulikoti pàk zadnyi pùt ostane: poszztavi zà kris: y akoti nikaj neoszztane; poszztavi o. tèr tak, ako prèd kris, y zà kris jednák bròy, ali o. dojde; dobroszi rachunal. Ako szamò vu czeleh devetch niszi sálel.

NAVUK

9

NAVUK TRETJI.

Od Odnimanya.

I. Odnimanye Rachunov, je menyszlega broja od vekszlega; ali jednakoga od jednakoga vzimanye; dà poznas, kulikò ostane. Kakti: ako 2. odnémes od 5. ostanu 3. ako 5. od 5. ostane o. Odkuda vidis; dà ovde nemogu vèch biti, nego szamò dvá réda brojév: jeden rèd menyszli; kojsze (pazi dobro) vszigdar poszztavlya zdolà; à drugi vekszli, zgorà. Morasze vendar (kakti vu Pridavanyu) jeden bròy izràven pòd drugem poszztaviti, y pòd obodvemi linyia povlechi: ter onda.

Ako hoches Rachún Odnimanya napraviti; tó jèszt: menyszlega dolnyega odnéti od vekszlega gornyega: pochemszi deszna: odnemi najpervich, pervoga dolnyega, od pervoga gornyega; tó jèszt: jedinke, od jedinkov. Zatem: drugoga dolnyega, odnemi od drugoga gornyega; tó jèszt: deszetke, od deszetkov. Ravnò tak, tretjega dolnyega odnemi od tretjega gornyega: y tak na dalyè. Kulikoti pàk

A 5 koj

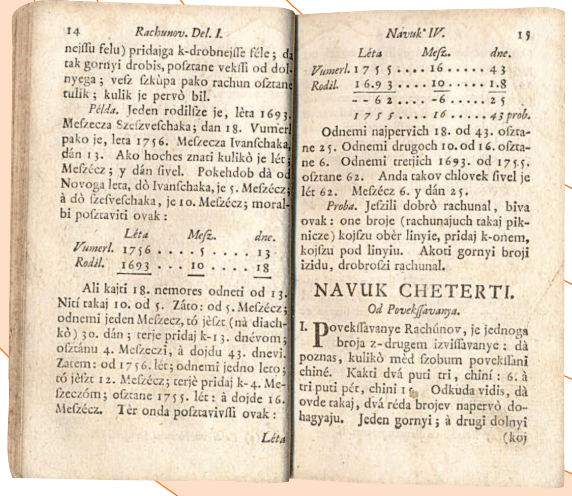

14 Rachunov. Del. I.

nejszlu felu) pridaiga k-drobnejszle széle; da tak gornyi drobis, poszztane vekszli od dolnyega; vesz szkùpa pako rachun ostane tulik; kulik je pervò bil.

Példa. Jeden rodilszze je, lèta 1693. Meszecza Szeszvetschaka; dan 18. Vumerl pako je, leta 1756. Meszecza Ivanschaka; dán 13. Ako hoches znati kulikò je lét; Meszécz; y dán szivel. Pokehdob dà od Novoga leta, dò Ivanschaka, je 5. Meszécz; à dò szeszvetschaka, je 10. Meszécz; moralbi poszztaviti ovak:

	Léta	Mesz.	dne.
Vumerl.	1756	5	13
Rodil.	1693	10	18

Ali kajti 18. nemores odneti od 13. Nitá takaj 10. od 5. Záto: od 5. Meszécz; odnemi jeden Meszécz, tó jèszt (nà diachkò) 30. dán; terje pridaj k-13. dnévom; ostánu 4. Meszeczi, à dojdu 43. dnevi. Zatem: od 1756. lét; odnemi jedno leto; tó jèszt 12. Meszécz; terjè pridaj k-4. Meszeczóm; ostane 1755. lét: à dojde 16. Meszécz. Tèr onda poszztavivszli ovak:

Léta

Navuk IV. 15

	Léta	Mesz.	dne.
Vumerl.	1755	16	43
Rodil.	1693	10	18
	62	6	25
	1755	*16*	*43 prob.*

Odnemi najpervich 18. od 43. ostane 25. Odnemi drugoch 10. od 16. ostane 6. Odnemi tretjich 1693. od 1755. ostane 62. Anda takov chlovek sivel je lét 62. Meszécz 6. y dán 25.

Proba. Jeszili dobrò rachunal, biva ovak: one broje (rachunajuch takaj piknicze) kojszu obèr linyie, pridaj k-onem, kojszu pod linyiu. Akoti gornyi broji izidu, drobroszi rachunal.

NAVUK CHETERTI.

Od Povekszavanya.

I. Povekszavanye Rachúnov, je jednoga broja z-drugem izvisszavanye: dà poznas, kulikò mèd szobum povekszlani chiné. Kakti dvá puti tri, chiní 6. à tri puti pét, chini 15. Odkuda vidis, dà ovde takaj, dvá réda brojev napervò dohagyaju. Jeden gornyi; à drugi dolnyi

(koj

Iuriis, & Jaclibus pecuniariis; ut iis absque omni formidine quisque tutò fidere possit.

DEL

1

DÉL PÉRVI,

Od Prószteh Rachúnov.

NAVUK PÉRVI.

Od Brojev.

I. Nà pocherku vszeh drugeh Navukov, znati naipervich potrebnò je; dà vu vszeh rachuneh nenahagyasze vèch, nego szamò dèszet znameny, najmrè: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. o. tó jèszt: jedèn, dvá, trí, chetíri, pét, szszt, szèdem, oszèm, dèvet, y o. ilí, czifra; koja szama pò szebe, y takaj prèd vszemi drugemi broji poszztavlyena, nikaj neznamenuje: odkuda 05. je szamò pét: ravnò tàk 003. je szamò tri: drugem vendàr zaposztavlyena povekszlàva bròy: odkuda 10. je deszet, à 302. je triszto y dvá.

II. Znati takaj moras; dà oni broji, koszsze z-jednèm znamenyem pissu; zovüszze *jedno-verszszni*; takviszu ovi: 1. 3. 5. 9. Kojszze pàk z-dvemi pissu; zovüszze *droj-verszszni*;

A

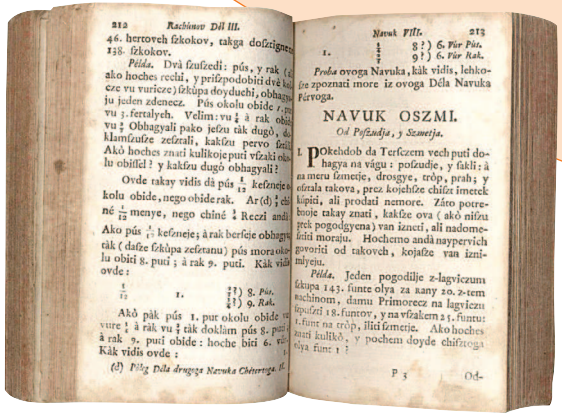

212 Rachunov Dél III.

46. hertoveh szkokov, takga doszztignes 138. szkokov.

Példa. Dvà szuszedi: pús, y rak (a ako hoches recsi, y prilszpodobiti dvè kolcze vu vuricze) szkùpa doyduchi, obhagju jeden zdenecz. Pús okolu obide r. vu 3. fertalyeh. Velim: vu $\frac{1}{4}$ à rak obhagyali pako jeszu tàk dugò, da klamszusze zeszrali, kakszu pervo szszli. Akò hoches znati kulikoje puti vszaki okolu obiszel? y kakszu dugò obhagyali?

Ovde takay vidis dà pús $\frac{1}{12}$ keszneje okolu obide, nego obide rak. Ar (d) $\frac{1}{12}$ dà né $\frac{1}{12}$ menye, nego chiné $\frac{1}{4}$ Reczi andi. Ako pús $\frac{1}{12}$ keszneje; à rak berszeje obhagyà tàk (daszze szkùpa zeszetanu) pús mora okolu obiti 8. puti; à rak 9. puti. Kák vidis ovde:

$\frac{1}{12}$ 1. $\frac{1}{4}$ (d) 8. *Pús.*
$\frac{1}{4}$ (d) 9. *Rak.*

Akò pàk pús 1. put okolu obide vu $\frac{1}{12}$ à rak vu $\frac{1}{4}$ tàk doklàm pús 8. puti à rak 9. puti obide: hoche biti 6. vu. Kák vidis ovde:

(d) *Pilog Dila drugoga Navuka Chetertiga.*

Navuk VIII. 213

1. $\frac{1}{4}$ 8?) 6. *Pùr Pùt.*
$\frac{1}{4}$ 9?) 6. *Pùr Rak.*

Proba ovoga Navuka, kàk vidis, lehkotze zpoznati more iz ovoga Déla Navuka Pérvoga.

NAVUK OSZMI.

Od Poszudja, y Szmetja.

I. Pokehdob da Terszczem vech puti dohagya na vágu: poszudje, y szkli; à ea meru szmeneje, drosgye, tròp, prah; y ostala takova, prez kojehszze chiszze imetek kupiti, ali prodati nemore. Záto potrebnoje takay znati, kakszze ova (akò nisza prek pogodgyena) van iznesti, ali nadomestiti moraju. Hochemo andà naypervich govoriti od takoveh, kojaszze van iznimlyeju.

Példa. Jeden pogodilje z-lagviczum szkupa 143. funte olya za kany 20. z-tem machinom, damu Primoreecz na lagviczu szpuszti 18. funtov, y na vszakem 25. funtu: 1. funt na tròp, ilidi szmetje. Ako hoches znati kulikò, y pochem doyde chiszteoga olya funt?

P 3 Od-

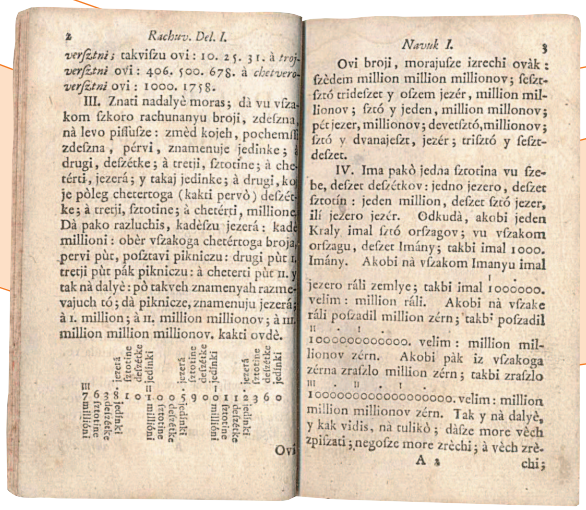

2 Rachuv. Del. I.

verszszni; takviszu ovi: 10. 25. 31. à *trojverszszni* ovi: 406. 500. 678. à *chetververszszni* ovi: 1000. 1758.

III. Znati nadalyè moras; dà vu vszakom szkoro rachunanyu broji, zdeszna, nà levo pissusze: zmèd kojeh, pochemszi zdeszna, pérvi, znamenuje jedinke; à drugi, deszétke; à tretji, sztotine; à chetérti, jezerá; y takaj jedinke; à drugi, koje pòleg chetertoga (kakti pervò) deszétke; à tretji, sztotine; à chetérti, millione. Dà pako razluchis, kadèszu jezerá: kade millioni: obèr vszakoga chetértoga broja, pervi pùt, poszztavi pikniczu: drugi pùt 11. y tretji pùt pák pikniczu: à cheterti pùt 11. y tak nà dalyè: pò takveh znamenyah razmevajuch tó; dà pikniczе, znamenuju jezerá; à 1. million; à 11. million millionov; à 111. million million millionov. kakti ovdè.
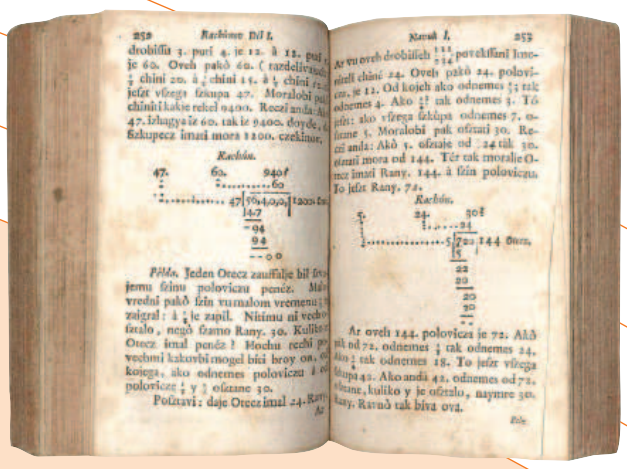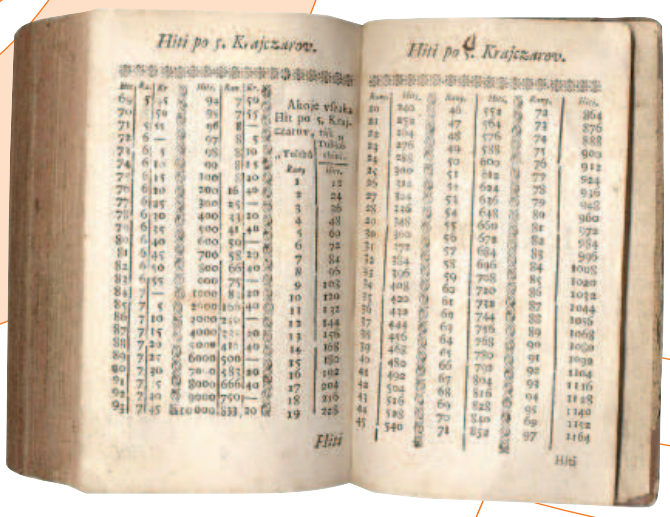
| | | |